

DŽON ČIVER

Odabrane priče

Izbor
Nenad Župac

Preveli s engleskog
Nenad Dropulić, Sava Mihailović i Nenad Župac

■ Laguna ■

SADRŽAJ

ZBOGOM, BRATE (preveo Nenad Dropulić)	9
GROZNI RADIO (preveo Sava Mihailović)	35
HARTLIJEVI (preveo Nenad Župac)	48
PRIČA O SATON PLEJSU (preveo Nenad Dropulić)	59
ĆUP ZLATA (preveo Nenad Župac)	79
BOŽIĆ JE TUŽAN PRAZNIK ZA SIROMAŠNE (preveo Sava Mihailović)	100
SEZONA RAZVODA (preveo Sava Mihailović)	112
ČEDNA KLARISA (preveo Nenad Župac)	126
UTEHA U DŽINU (preveo Nenad Župac)	140
DAN KADA JE SVINJA UPALA U BUNAR (preveo Nenad Dropulić)	158
U PET I ČETRDESET OSAM (preveo Nenad Dropulić)	182
SAMO JOŠ JEDNOM (preveo Nenad Dropulić)	199
AUTOBUS DO „SVETOG JAKOVA“ (preveo Nenad Dropulić)	206
CRV U JABUCI (preveo Nenad Župac)	228
RAJSONOVI (preveo Nenad Župac)	234

MUŽ (preveo Nenad Dropulić)	242
GRIMIZNI KOMBİ (preveo Nenad Dropulić)	272
KAŽI MI SAMO KO JE TO BİO (preveo Nenad Dropulić)	287
PROFESORKA KLAVİRA (preveo Sava Mihailović)	310
DŽASTİNİNA SMRT (preveo Sava Mihailović)	324
SUSRET (preveo Sava Mihailović)	338
OBRAZOVANA AMERİKANKA (preveo Nenad Dropulić)	343
GEOMETRIJA LJUBAVI (preveo Nenad Dropulić)	366
PLIVAČ (preveo Sava Mihailović)	379
SVET JABUKA (preveo Nenad Dropulić)	394
PERSI (preveo Nenad Dropulić)	410
ČETVRTI ALARM (preveo Nenad Župac)	426
<i>Sjaj i beda američkog sna</i> (Dejan Mihailović)	435

ZBOGOM, BRATE

U NAŠOJ PORODICI ODUVEK JE vladala duhovna srodnost. Naš otac se udavio u nesreći na jedrenju dok smo bili mali, a majka je stalno naglašavala da je našim porodičnim odnosima svojstvena stalnost kakvu nigde drugde nećemo naći. Ne mislim često na svoju porodicu, ali kad se setim njenih članova, obale na kojoj su živeli i morske soli za koju mislim da nam je u krvi, sa zadovoljstvom pomislim na to da sam Pomeroy – da imam porodični nos, boju kose i očiju i očekivanu dugovečnost – i da mi, Pomeroyi, iako nismo neka znamenita porodica, kada smo na okupu, uživamo u prividu da smo jedinstveni. Ne kažem ovo zato što me zanima porodična istorija niti zato što je taj osećaj jedinstvenosti dubok ili važan, nego da bih naglasio kako smo odani jedni drugima uprkos međusobnim razlikama i kako svaki poremećaj te odanosti izaziva zbunjenost i bol.

Ima nas četvoro dece; moja sestra Dajana i nas tri brata: Čadi, Lorens i ja. Kao i u većini porodica u kojima deca pređu dvadesetu godinu, razdvojili su nas poslovi, brakovi i rat. Helen

i ja živimo sada na Long Ajlendu s naše četvoro dece. Ja predajem u gimnaziji i prevalio sam životno doba kada mogu očekivati da ću postati direktor – odnosno upravnik, kako mi to kažemo – ali poštujem svoj poziv. Čadi je prošao daleko bolje od svih nas. Živi na Menhetnu sa Odetom i decom. Majka živi u Filadelfiji, a Dajana od razvoda živi u Francuskoj, ali leti dolazi u Ameriku da provede mesec dana u Lods Hedu. Lods Hed je letovalište na obali jednog masačusetskog ostrva. Nekada smo tu imali vikendicu, dvadesetih godina naš otac je tu podigao veliku kuću na grebenu iznad mora. Osim Sen Tropea i nekih apeninskih sela, to mi je najdraže mesto na svetu. Svi imamo jednak udeo u vlasništvu kuće i plaćamo njeno održavanje.

Naš najmlađi brat Lorens, advokat, dobio je posle rata posao u jednoj firmi u Klivlendu i nismo ga videli pune četiri godine. Kad je odlučio da ode iz Klivlenda i prihvati posao u jednoj firmi u Olbeniju, napisao je majci da će pre selidbe provesti deset dana u Lods Hedu sa ženom i dvoje dece. Upravo u to vreme i ja sam nameravao da idem na odmor – predavao sam u letnjoj školi – a tamo će biti i Helen, Čadi i Odet i Dajana, pa će se čitava porodica okupiti. Lorens je član porodice s kojim imamo najmanje zajedničkog. Retko smo ga vidali i verovatno smo ga zbog toga i dalje zvali Tifti, nadimkom koji je stekao u detinjstvu jer je, kad je išao hodnikom prema trpezariji na doručak, škriputanje njegovih papučica zvučalo kao: „Tifti, tifti, tifti.“ Tako ga je otac prozvaao, a za njim i svi mi ostali. Kad je porastao, Dajana ga je ponekad zvala Mali Isus, a majka ga je zvala Kukuvija. Lorens nam nikad nije bio po volji, ali radovali smo se njegovom dolasku s mešavinom strepnje i odanosti i bilo nam je drago što ćemo ponovo biti sa svojim bratom.

Tog kasnog popodneva krajem leta Lorens je stigao s kopna trajektom u četiri sata, a Čadi i ja sišli smo da ga

---

dočekamo. Dolasci i odlasci letnjeg trajekta naoko deluju kao pravo putovanje – pištaljke, zvona, prtljag, susreti i miris slane vode – ali kao putovanje bez većeg značaja. Dok sam tog popodneva gledao trajekt kako uplovljava u plavo pristanište misleći kako stiže na cilj beznačajnog putovanja, shvatio sam da sam došao tačno do onakvog zaključka do kakvog bi došao Lorens. Potražili smo ga među licima iza vetrobranskih stakala dok su se vozila iskrcavala i bez teškoća smo ga prepoznali. Pritrčali smo mu, rukovali se i nezgrapno se poljubili s njegovom ženom i decom. „Tifti!“, uzviknuo je Čadi. „Tifti!“ Teško je uočiti promene u izgledu rođenog brata, ali vozeći se nazad u Lods Hed, Čadi i ja smo se saglasili da Lorens i dalje izgleda kao mladić. Prvi je ušao u kuću, a mi smo povadili prtljag iz automobila. Kad sam ja ušao, Lorens je stajao u dnevnoj sobi i razgovarao s majkom i Dajanom. Njih dve obukle su najlepše haljine i stavile sav nakit i priredile mu toplu dobrodošlicu, ali čak i tada, kad su se svi trudili da deluju krajnje srdačno i u trenucima kad se ta srdačnost najprirodnije pokazivala, osećao sam izvesnu laku napetost. Mislio sam o tome dok sam nosio teške Lorensove kofere uza stepenice i shvatio da je zlovolja prema njemu usađena u nas podjednako duboko koliko i ona lepša osećanja, i setio sam se kako sam jednom, pre dvadeset pet godina, udario Lorensa kamenom u glavu, a on je ustao i otišao pravo našem ocu da se požali.

Odneo sam kofere na drugi sprat gde je Rut, Lorensova žena, već razmeštala svoju porodicu. Bila je to mršava žena i delovala je premoreno od puta, ali kad sam je upitao da ne želi možda da joj donesem neko piće, rekla je da misli da ne želi.

Kad sam sišao, Lorensa nije bilo, ali ostali su bili spremni za koktele, pa smo odlučili da počnemo. U našoj porodici samo Lorens nikad nije voleo da pije. Izneli smo koktele na

terasu i gledali stenje, more i ostrva na istoku, a povratak Lorensov i njegove žene, njihovo prisustvo u kući, kao da su pojačali naše reakcije na dobro poznati vidik, kao da se uživanje s kojim će oni ponovo gledati prostranstvo i boje tog dela obale posle dugog odsustva prenelo i na nas. Dok smo bili na terasi Lorens je došao stazom s plaže.

„Plaža je bajna, zar ne, Tifti?“, rekla je majka. „Zar nije bajno što ste ponovo ovde? Hoćeš li martini?“

„Svejedno mi je“, rekao je Lorens. „Viski, džin – svejedno mi je šta pijem. Daj mi malo ruma.“

„Nemamo ruma“, kazala je majka. Bio je to prvi reski ton. Majka nas je učila da nikad ne budemo neodlučni, da nikad ne odgovaramo kao što je Lorens upravo odgovorio. Osim toga, veoma joj je stalo do ponašanja i sve što je prema njenim merilima neprilično, na primer, ispijanje čistog ruma ili ostavljanje limenke piva na trpezarijskom stolu, izaziva u njoj sukob, koji uprkos sjajnom smislu za humor ne može da prevaziđe. Osetila je svoj reski ton i pokušala da to popravi. „Hoćeš li malo irskog viskija, mili moj Tifti?“, rekla je. „Zar nisi uvek najviše voleo irski viski? Na komodi ima malo irskog. Sipaj sebi čašu irskog, dušo.“

Lorens je ponovio da mu je svejedno. Nasuo je sebi martini, a onda je sišla i Rut, pa smo ušli da večeramo.

Iako smo čekajući Lorensa popili previše pre večere, svi smo se svojski trudili da se pokažemo najbolje što umemo i da uživamo u miru i slozi. Majka je sitna žena čije lice je i dalje upečatljiv podsetnik na njenu nekadašnju lepotu; razgovori koje vodi najčešće su neobavezni, ali te večeri govorila je o projektu otimanja zemlje od mora koji se sprovodio na ostrvu. Dajana je lepa kao što je majka nekad bila, živahna i prijatna žena, inače puna priča o rasmusnim prijateljima koje je stekla u Francuskoj, ali te večeri govorila je o internatu u Švajcarskoj

---

gde je ostavila svoje dvoje dece. Sama večera, video sam, bila je isplanirana tako da zadovolji Lorensa. Nije bila suviše obilna i on nije morao da stavlja primedbe zbog rastrošnosti.

Posle večere ponovo smo izašli na terasu, a oblaci su sijali svetlom koje podseća na krv i meni je bilo milo što je Lorensa po povratku kući dočekao takav plameni zalazak sunca. Posle nekoliko minuta čovek po imenu Edvard Čester došao je po Dajanu. Upoznala ga je u Francuskoj ili na brodu do kuće, a sada je došao ovamo na deset dana i odseo u seoskoj krčmi. Predstavili smo ga Lorensu i Rut, a onda su on i Dajana otišli.

„Je li to tip s kojim sada spava?“, upitao je Lorens.

„To što si rekao je grozno!“, rekla je Helen.

„Trebalo bi da se izviniš za to, Tifti“, kazao je Čadi.

„Ne znam“, rekla je majka umorno. „Ne znam, Tifti. Dajana može da radi šta god želi, a ja ne postavljam nepristojna pitanja. Ona je moja jedina kći. Ne viđam je često.“

„Vraća li se u Francusku?“

„Vraća se za dve sedmice.“

Lorens i Rut su sedeli na ivici ograde, ne u stolicama, ne u krugu stolica. Onako čvrsto stisnutih usana, moj brat mi je ličio na puritanskog propovednika. Kad poželim da dokučim njegov način razmišljanja, pomislim na početke naše porodice u ovoj zemlji, a njegovo negodovanje zbog Dajane i njenog ljubavnika podsetilo me je na to. Granu porodice Pomeroy kojoj mi pripadamo zasnovao je sveštenik koga je u posmrtnom slovu Koton Mader* pohvalio zbog odlučnog odbacivanja đavola. Sinovi porodice Pomeroy bili su sveštenici sve do sredine devetnaestog veka, a strogo

---

* Koton Mader (*Cotton Mather*, 1663–1728), uticajni sveštenik i pisac iz Nove Engleske, vatreni zagovornik suđenja vešticama iz Salema. (Prim. prev.)

njihove misli – čovek je pun zla, a sva ovozemaljska lepota je pohotna i pokvarena – sačuvana je u knjigama i propovedima. Narav naše porodice s vremenom se promenila i ublažila, ali iz školskog doba pamtim postariju rodbinu koja kao da je žalila za tim mračnim danima sveštenečke službe i uživala u većitoj griži savesti i pročišćujućim obredima pokore. Svakome ko odraste u takvom okruženju – a mi smo u izvesnom smislu tako odgajani – prava je muka da se otaras navika griže savesti, samoporicanja, ćutljivosti i pokajanja, a meni se činilo da je Lorens u toj duhovnoj borbi poražen.

„Je li ono Kasiopeja?“, upitala je Odet.

„Ne, dušo“, odgovorio je Čadi, „to nije Kasiopeja.“

„Ko je bila ta Kasiopeja?“, upitala je Odet.

„Bila je Kefejeva žena i Andromedina majka“, odgovorio sam ja.

„Kuvarica navija za *Divove*“, rekao je Čadi. „Kladiće se s tobom jedan na jedan da će osvojiti prvenstvo.“

Bilo se toliko smračilo da smo na nebu videli odsjaj svectionika sa Rta Heron. Iz tame ispod grebena odzvanjali su udari talasa o stenje. A onda je majka, kao što je često činila kad se smrači, a popila je previše pre večere, počela da priča o tome kako će kuća jednog dana biti renovirana i proširena, s dodatnim krilima, kupatilima i baštama.

„Ova kuća završiće u moru za pet godina“, rekao je Lorens.

„Tifti zvani Kukuvija“, rekao je Čadi.

„Ne zovi me Tifti“, ljutnuo se Lorens.

„Mali Isus“, rekao je Čadi.

„Zid prema moru sav je popucao“, nastavio je Lorens.

„Pogledao sam ga danas po podne. Popravljali ste ga pre četiri godine i to je stajalo osam hiljada dolara. Ne možete to da radite svake četiri godine.“

„Molim te, Tifti“, rekla je majka.

„Činjenice su činjenice“, rekao je Lorens, „a bilo je potpuno idiotski zidati kuću na grebenu obale koja tone. Za mog života pola bašte odnelo je more, a tamo gde nam je bila kabina za kupanje sada je more duboko metar i po.“

„Hajde da razgovaramo o *opštim* temama“, prekinula ga je majka ogorčeno. „O politici ili o igrankama u klubu.“

„Štaviše“, rekao je Lorens, „kuća je verovatno već sada u opasnosti. Ako naiđe neuobičajeno visoka plima ili uragan, zid će se srušiti i ode kuća. Svi ćemo se podaviti.“

„Ja ovo ne mogu da *podnesem*“, rekla je majka. Otišla je u kuhinju i vratila se s čašom punom džina.

Suviše sam star da mislim kako bih mogao suditi o tuđim osećanjima, ali bio sam svestan napetosti između Lorensa i majke, a znao sam donekle i njene uzroke. Lorensu nije moglo biti više od šesnaest godina kad je zaključio da je majka lakomislena, svadljiva, destruktivna i preterano stroga. Tada je bio u internatu i pamtim da nije došao kući za Božić. Praznik je proveo kod jednog druga. Retko je dolazio kući pošto je došao do te nepovoljne ocene o majci, a kad bi došao, uvek se trudio da je u razgovoru podseti na to da se od nje otuđio. Kad se venčao s Rut, nije obavestio majku. Nije joj javio ni da su mu se rodila deca. Ali uprkos ovim doslednim dugogodišnjim naporima, činilo se da Lorens, za razliku od nas, nikada nije uživao u tom udaljavanju, a kad su bili zajedno, odmah bi se osetila napetost, da postoji nešto neraščišćeno.

Na nesreću, majka je odabrala baš to veče da se napije. To je bilo njeno pravo, nije se opijala često i, na svu sreću, nije bila ratoborna, ali svi smo bili svesni šta se dešava. Dok je tiho pijuckala džin činilo nam se da se tužno opršta od nas; činilo se da je u putnoj groznici. Onda joj se raspoloženje promenilo iz putničkog u uvređeno, a njene malobrojne primedbe

bile su zajedljive i sitničave. Kad je gotovo ispraznila čašu, zagledala se ljutito u tamu ispred svog nosa pomerajući sitno glavu tamo-amo kao bokser. Znao sam da u tom trenutku u njenoj glavi nema mesta za sve uvrede koje su se tamo gomilale. Deca su joj glupa, muž joj se udavio, posluha je potkrada, a stolica na kojoj sedi je neudobna. Odjednom je spustila praznu čašu i prekinula Čadija koji je govorio o bezbolu. „Znam samo jedno“, rekla je promuklo. „Ako postoji zagrobni život, znam da ću imati potpuno drugačiju porodicu. Imaću samo neizmerno bogatu, duhovitu i očaravajuću decu.“ Ustala je, krenula ka vratima i gotovo pala. Čadi ju je uhvatio i pomogao joj da se popne stepenicama. Nežno su poželevi jedno drugom laku noć, a onda se Čadi vratio. Mislilo sam da je Lorensa do tada sustigao umor od putovanja i povratka, ali on je ostao na terasi kao da čeka da vidi poslednje ogrešenje, a mi ostali ostavili smo ga tu i otišli na noćno kupanje.

Kad sam se ujutru probudio, odnosno napola probudio, čuo sam da neko ravna tenisko igralište. Taj zvuk, dublji i prigušeniji zvuk nego gvozdeno zvonu bove na pučini – neritmična gvozdena zvonjava – u mojoj glavi označava početak letnjeg dana, povoljan znamen. Sišao sam u prizemlje i zatekao u dnevnoj sobi dvoje Lorensove dece obučene u raskošne kaubojske kostime. Bili su mršavi i preplašeni. Rekli su mi da njihov otac ravna tenisko igralište, ali da oni ne smeju da izađu jer su pod pragom videli zmiju. Objasnio sam im da njihova braća i sestre – sva ostala deca – doručkuju u kuhinji i da bi i oni trebalo da požure tamo. Na ovo se dečak rasplakao. Sestra mu se smesta pridružila. Jecali su kao da bi ih odlazak u kuhinju i doručak lišili najdragocenijih prava.

Rekao sam im da sednu za sto sa mnom. Lorens je ušao, pa sam ga upitao da li bi malo igrao tenis sa mnom. Ne, hvala, odgovorio je, ali možda ću kasnije igrati singl sa Čadijem. Nisam mu to zamerio jer su i on i Čadi bili bolji teniseri od mene. Lorens je zaista posle doručka malo igrao s Čadijem, ali kasnije, kad su ostali izašli da igraju dubl, Lorens je nestao. To me je razljutilo – besmisleno, pretpostavljam – ali naši porodični dubl mečevi bili su silno zanimljivi, i on je makar iz učtivosti mogao da odigra jedan set.

Kasnije, kad sam se vratio s igrališta, video sam Tiftija kako na terasi perorezom odvaljuje komad šindre sa zida. „Šta je bilo, Lorens?“ upitao sam ga. „Termiti?“ U drvetu je bilo termita i zadavali su nam silne glavobolje.

Pokazao mi je liniju povučenu plavom tesarskom kredom ispod svakog reda šindre. „Ova kuća stara je oko dvadeset dve godine“, rekao mi je. „Ova šindra stara je oko dvesta godina. Kad je gradio kuću, tata je sigurno pokupovao svu šindru s obližnjih farmi kako bi delovala dostojanstveno. Još se vidi tesarska kreda svuda gde su te starine prikucane.“

To je bilo istina, mada sam ja to bio zaboravio. Naš otac, ili njegov arhitekta, naložio je da se kuća pokrije vetrom išibanim i lišajevima obraslim drvenim daščicama. Nisam shvatao zašto je Lorens smatrao da je to sramota.

„A pogledaj samo ova vrata“, rekao je Lorens. „Pogledaj vrata i prozorske okvire.“ Pošao sam za njim do velikih vrata prema terasi, podeljenih popreko na dva krila, i pogledao ih. Bila su to prilično nova vrata, ali neko se svojski potrudio da to prikrije. Površina je bila duboko izgrebana nekim metalnim predmetom, a bela boja bila je utrljana u ogrebotine da oponaša naslage soli, lišajeve i trulež od vlage. „Zamisli koliko je hiljada dolara potrošeno da bi čvrsta kuća delovala kao ruševina“, rekao je Lorens. „Zamisli šta to govori o tom

umu. Zamisli da neko toliko želi da živi u prošlosti da plaća drvodeljci da mu unakazi ulazna vrata.“ Onda sam se setio Lorensove osetljivosti na pojam vremena i njegovih stavova o našim osećanjima prema prošlosti. Čuo sam ga pre nekoliko godina kako kaže da se mi, naši prijatelji i deo naše zemlje, pošto ne možemo da se nosimo s problemima sadašnjice, kao slomljene zrele osobe okrećemo prošlosti, tom navodno srećnijem i jednostavnijem vremenu, a da je naša sklonost ka radovima na kući i svetlosti sveća dokaz našeg konačnog poraza. Bleda plava linija povučena kredom podsetila ga je na te ideje, ožiljci na vratima su ih potkrepili, a sada su mu se pred očima pojavljivali i novi dokazi – brodski fenjer iznad vrata, glomazni dimnjak, široke podne daske i komadići drveta umetnuti u njih da oponašaju kočice. Dok mi je Lorens držao predavanje o tim našim slabostima, ostali su se vratili s igrališta. Čim ga je videla, majka je reagovala, a ja sam shvatio da nema nade za bilo kakvu toplinu između moćne majke i odmetnutog sina. Uzela je Čadija podruku. „Hajde da plivamo i pijemo martini na plaži“, rekla je. „Hajde da provedemo *bajno* jutro.“

More je tog jutra bilo ujednačene boje drevne zelene stene. Svi su otišli na plažu osim Tiftija i Rut. „Nije mi zbog *njega*“, rekla je majka. Bila je uzbuđena, nakrivila je čašu i prosula malo džina po pesku. „Nije mi zbog *njega*. Ne boli me što je toliko *grub* i *užasan* i *turoban*, ali me boli kad vidim lica one jadne dece, te neizrecivo nesrećne dece.“ Sedeći oko samog vrha grebena ljutito smo govorili o Lorensu, o tome kako postaje sve gori umesto da je bolji, kako uopšte ne liči na nas, kako se trudi da svakome pokvari zadovoljstvo. Pili smo džin, grdnje su dosezale vrhunac, a onda smo, jedno po jedno, otišli da plivamo u tamnozelenom moru. Ali kad smo izašli iz vode, niko više nije grdio Lorensa; ljutiti razgovor

---

se ugasio kao da je plivanje imalo moć pročišćenja kakva se pripisuje krštenju. Obrisali smo ruke i zapalili cigarete, a ako je neko i spomenuo Lorensa, učinio je to samo da bi blagonaklono predložio nešto što bi ga možda obradovalo. Zar ne bi voleo da odjedri do Barinove uvale ili da pođe na pecanje?

Sada se prisećam da smo, dok je Lorens bio u gostima, odlazili da plivamo češće nego obično, i to s razlogom, rekao bih. Kad god je razdražljivost nakupljena usled njegove blizine počinjala da nam nagriza strpljenje, ne samo s njim nego i s drugima, svi smo išli da plivamo i oslobodimo se netrpeljivosti u hladnoj vodi. Jasno se sećam porodice kako sedi na pesku zajapurena posle Lorensovih prekora, vidim kako gacaju, skaču u vodu, zaranjaju, čujem u njihovim glasovima preporođeno strpljenje i ponovo otkrivenu neiscrpnu dobru volju. Da je Lorens primećivao te promene – te privide pročišćenja – svakako bi u leksikonu psihijatrije ili mitologije Atlantika pronašao neki promišljeni naziv, ali mislim da on nije zapažao ništa. Propustio je da imenuje lekovite moći otvorenog mora, ali to je bila jedna od retkih prilika za omalovažavanje koju nije iskoristio.

Te godine kuvala nam je Poljakinja po imenu Ana Ostrovik, sezonska kuvarica. Bila je prvorazredna – krupna, debela, srdačna i vredna žena koja je svoj posao shvatala ozbiljno. Volela je da kuva, volela je da hvalimo i u slast jedemo ono što nam pripremi, i kad god bismo je videli, ona nas je nečim nudila. Pekla je dva-tri puta sedmično razne kiflice za doručak, sama ih iznosila u trpezariju i govorila: „Jedite, jedite, jedite!“ Kad služavka posle obroka odnese posuđe nazad u kuhinju, ponekad smo čuli Anu kako govori: „Dobro je! Jeli su!“ Hranila je smetlara, mlekadžiju i baštovana. „Jedi!“; govorila im je. „Jedi, jedi!“ Četvrtkom po podne sa služavkom je odlazila u bioskop, ali nije uživala u filmovima jer su svi

glumci bili previše mršavi, pa je sedela u mračnoj dvorani sat i po željno iščekujući da se pojavi neko ko uživa u hrani. Bet Dejvis je na Anu ostavila utisak žene koja ne jede dovoljno. „Svi su toliko neuhranjeni“, govorila je izlazeći iz bioskopa. Uveče, pošto nas sve naključa i opere šerpe i lonce, skuplja ostatke sa stola i izlazi da hrani živinu. Te godine držali smo nekoliko kokošaka, a Ana je, iako je već bilo kasno, bacala usnulog živini hranu u korita i nagovarala je da jede. Hranila je ptice pevačice u voćnjaku i veverice u dvorištu. Njen izlazak na ivicu bašte i njen užurbani glas – čuli smo je kako doziva: „Jedi, jedi, jedi!“ – vezivali smo za određeni sat kao pucanj iz topa u podne ili zalazak sunca na Rtu Heron. „Jedi, jedi, jedi“, čuli bismo Anu. „Jedi, jedi...“ A onda bi pao mrak.

Tri dana po Lorensovom dolasku Ana me je pozvala u kuhinju. „Da kažeš svojoj majci“, rekla mi je, „da neću da on ulazi u kuhinju. Ako bude stalno dolazio u kuhinju, odoh ja. Stalno dolazi u kuhinju i govori mi da sam jadna žena. Stalno mi govori da previše radim i da nisam dovoljno plaćena i da treba da uđem u sindikat za godišnji odmor. Ha! Tako je mršav, ali stalno dolazi u kuhinju kad imam posla da me sažaljeva, ali ja sam dobra kao on, ja sam dobra kao svako i neću da mi takvi ljudi stalno smetaju i sažaljevaju me. Ja sam čuvena i divna kuvarica i imam posla gde hoću i ovde radim ovog leta samo zato što nikad nisam bila na ostrvu, ali mogu naći drugi posao sutra i ako on stalno dolazi u kuhinju da me sažaljeva, kaži majci – ja odoh. Ja sam dobra kao svako i neću da mi taj mršavi stalno govori kako sam jadna.“

Bilo mi je drago kad sam otkrio da je kuvarica na našoj strani, ali osećao sam da je situacija osetljiva. Ako majka zamoli Lorensa da se drži podalje od kuhinje, on će se uvrediti. Bilo šta je moglo da ga uvredi, pa se ponekad činilo, dok sumorno sedi za trpezom, da svaka zamerka, kome god da

---

je upućena, leti ka njemu. Nikome nisam spomenuo žalbu naše kuvarice, ali nekako na tom planu više nije bilo nevolja.

Sledeći povod za spor s Lorensom nastao je zbog bekgemona.

Kad smo boravili u Lods Hedu, često smo igrali bekgemon. U osam uveče, kad popijemo kafu, obično vadimo tablu. To su na neki način bili veoma prijatni sati. Svetiljke u dnevnoj sobi još nisu bile uključene, videli bismo Anu u mračnom vrtu, a nebo iznad njene glave ličilo je na kontinente senki i plamena. Majka bi uključila svetla i zazveckala kockicama u znak da počinjemo. Obično smo igrali po tri partije, svako sa svakim. Igrali smo u novac i za jedno veče moglo je da se dobije ili izgubi i po sto dolara, ali ulozi su najčešće bili daleko manji. Mislim da je i Lorens nekada igrao – ne mogu tačno da se setim – ali više ne igra. Ne kocka se. Ne zato što nema novca ili se načelno protivi kockanju, nego zato što smatra da je igra budalasta i da je obično traćenje vremena. Ali bio je više nego spreman da traći vreme gledajući nas ostale kako igramo. Iz večeri u veče, kada igra počne, privlačio je stolicu do table i gledao figure i kockice. Izraz lica bio mu je prezriv, ali pažljivo je pratio igru. Pitaо sam se zašto nas gleda iz večeri u veče i mislim da sam dokučio razlog posmatrajući njegovo lice.

Lorens se ne kocka, pa ne može da shvati uzbuđenje dobitka i gubitka. Zaboravio je kako se bekgemon igra, mislim, pa ga zamršene šanse ne mogu zanimati. Njegovi zaključci sigurno podrazumevaju da je bekgemon besmislena igra, igra na sreću, a da je tabla obeležena poenima simbol naše bezvrednosti. A pošto ne razume kocku ni šanse, smatrao sam da ga mogu zanimati samo članovi porodice. Jedne večeri igrao sam sa Odet – na majci i Čadiju zaradio sam

trideset sedam dolara – i učinilo mi se da sam shvatio šta se dešava u Lorensovom umu.

Odet je crnokosa i crnooka. Dobro pazi da ne izlaže predugo svoju belu kožu suncu, pa se zapanjujući kontrast između crnog i bledog nije promenio ni tokom leta. Divljenje joj je neophodno, ona ga zaslužuje – to je činilac koji je zadovoljava – i rado će koketirati, bez ikakvih drugih namera, sa svakim muškarcem. Te večeri ramena su joj bila gola, a haljina izrezana tako da pokaže liniju između njenih dojki i njene grudi kad se nagne nad tablu da odigra potez. Nепrestano je gubila, flertovala i trudila se da gubici deluju kao deo flerta. Čadi je bio u drugoj sobi. Odet je izgubila tri partije, a posle treće se zavalila na kauču i gledajući pravo u mene rekla nešto o tome kako će otići među dine da mi isplati dug. Lorens ju je čuo. Pogledao sam ga. Delovao je istovremeno zgroženo i zadovoljno, kao da je sve vreme podozrevao da ne igramo za nešto tako nestvarno kao što je novac. Možda sam pogrešio, naravno, ali mislim da je Lorens smatrao da gledajući bekgemon posmatra razvoj jetke tragedije, u kojoj novac koji dobijamo i gubimo služi kao simbol životno mnogo važnijih kazni i gubitaka. Ličilo je na Lorensa da pronalazi značaj i konačnost u svakom našem pokretu, a potpuno mu je bilo svojstveno da smatra prljavom unutrašnju logiku našeg ponašanja koju otkrije.

Čadi je došao da igra sa mnom. Čadi i ja nikad nismo voleli da gubimo jedan od drugog. Kad smo bili mlađi, bilo nam je zabranjeno da igramo bilo šta jedan protiv drugog jer se svaka igra završavala svađom. Čini mi se da smo obojica dobro znali šta onaj drugi može i ume. Ja ga smatram preopreznim, a on misli da sam ja nepromišljen. Uvek je bilo zavade kad smo bilo šta igrali – tenis, bekgemon, fudbal ili bridž – a ponekad se činilo da igramo za protivnikovu

slobodu. Kad izgubim od Čadija, ne mogu da spavam. To je bila samo polovina istine o našem takmičarskom odnosu, ali polovina vidljiva Lorensu, a njegovo prisustvo za stolom toliko me je ometalo da sam izgubio dve partije. Trudio sam se da ne delujem jarosno kad sam ustao od stola. Lorens me je posmatrao. Izašao sam na terasu da tamo patim u mračnom besu koji me je uvek obuzimao kad izgubim od Čadija.

Kad sam se vratio u sobu, igrali su Čadi i majka. Lorens je i dalje posmatrao. Po njegovom mišljenju, Odet je sa mnom izgubila čast, ja sam sa Čadijem izgubio samopoštovanje, pa me je zanimalo šta vidi u sadašnjem dvoboju. Gledao je igru netremice, kao da figurice i tabla služe za razmenu kritične vatre. Kako su mu samo dramatično morali delovati osvetljena tabla, ćutljivi igrači i udari talasa spolja! Ovde je duhovno ljudožderstvo bilo vidljivo; ovde, pred njegovim nosom, bili su simboli gramzive zloupotrebe koju ljudi nameću jedni drugima.

Majka igra promućurno i vatreno i stalno se upliće. Ruke su joj neprestano na protivničkoj tabli. Kad igra s Čadijem, svojim ljubimcem, igra pažljivo. Lorens je to svakako zapazio. Majka je sentimentalna žena. dobrog je srca i lako je dirnu suze i ranjivost, a to se, kao ni njen privlačni nos, nije ni najmanje promenilo s protokom vremena. Tuđa tuga duboko je izaziva i ponekad se čini da pokušava da u Čadiju dokuči neki bol, neki gubitak koji bi mogla da ublaži i isceli kako bi ponovo s njim uspostavila odnos kakav je imala kad je bio mali i bolešljiv. Majka voli da brani slabe i detinjaste, a sada, kad smo odrasli, to joj nedostaje. Svet dugova i poslova, muškaraca i rata, lova i ribolova, samo pogoršava njeno stanje. (Kad se otac udavio, bacila je sve njegove štapove za pecanje i puške.) Neumorno nas je učila samostalnosti, ali kada od nje potražimo utehu i pomoć – naročito Čadi – ona

je najviše svoja. Pretpostavljam da je Lorens mislio da starica i njen sin igraju u dušu.

Majka je izgubila. „Eh, teško meni“, rekla je. Delovala je pogođeno i ožalošćeno, kao i uvek kad izgubi. „Dajte mi moje naočari, dajte mi moju čekovnu knjižicu, dajte mi nešto da popijem.“ Lorens je najzad ustao i protegao noge. Sve nas je sumorno pogledao. Vetar se pojačao, more je jače tuklo o obalu, a ja sam pomislio da mu talasi, ako ih čuje, svakako zvuče kao mračni odgovori na njegova mračna pitanja, da misli o tome kako je plima pogasila žeravicu naših izletničkih vatri. Nepodnošljivo je biti u društvu laži, a on je delovao kao otelotvorenje laži. Nisam mogao da mu objasnim jednostavna i snažna zadovoljstva igre za novac i delovalo mi je potpuno izopačeno što je sedeo uz tablu i zaključio da igramo u protivnikovu dušu. Nemirno je prošetao po sobi dva-tri puta, a onda nam je, kao i obično, uputio hitac za oproštaj. „Mogao bih da pomislim da ćete potpuno poludeti“, rekao je, „ovako zatvoreni jedni s drugima, iz večeri u več. Hajdemo, Rut, idem na spavanje.“

Te noći sanjao sam Lorensa. Video sam njegovo neugledno lice uveličano do ružnoće, a kad sam se ujutru probudio, bilo mi je loše, kao da sam u snu pretrpeo težak duhovni gubitak, kao da sam ostao bez srca i hrabrosti. Bilo je budalasto što sam dozvolio da me moj brat tako uznemiri. Trebao mi je odmor. Morao sam da se opustim. U školi živimo u domu, jedemo za zajedničkom trpezom i nikad ne odlazimo iz škole. Ja ne samo da predajem engleski, zimi i leti, nego i radim u upravnikovom kabinetu i pucam iz startnog pištolja na trkama. Morao sam da se udaljim od toga i od svake druge vrste napetosti, pa sam odlučio da izbegavam svog brata. Rano

---

tog dana poveo sam Helen i decu na jedrenje i ostali smo napolju do večere. Sutradan smo otišli na izlet. Onda sam morao da odem u Njujork na jedan dan, a kad sam se vratio, u pomorskom klubu bio je maskenbal. Lorens nije hteo da ide, a ja sam se na tim zabavama uvek sjajno provodio.

Te godine na pozivnicama je pisalo da dođemo prurušeni u ono što bismo rado ponovo bili. Posle nekoliko razgovora Helen i ja odlučili smo šta da obučemo. Ona bi najviše volela da ponovo bude nevesta, rekla je, pa je odlučila da obuče svoju venčanicu. Smatrao sam da je to dobar izbor – iskren, vedar i jeftin. Njen izbor uticao je na moj, pa sam odlučio da obučem stari fudbalski dres. Majka je odlučila da ide kao slavna operska pevačica Dženi Lind jer smo jedan takav kostim imali na tavanu. Ostali su odlučili da iznajme kostime pa sam ih ja doneo iz Njujorka. Lorens i Rut uopšte nisu učestvovali u svemu tome.

Helen je bila u odboru za ples, pa je gotovo čitav petak provela ukrašavajući klub. Dajana, Čadi i ja otišli smo da jedrimo. U to vreme jedrio sam samo od Njujorka do obližnjeg Menhasetskog zaliva, a navikao sam da se orijentšem prema barži s gorivom i limenim krovovima kućica za čamce, pa je bilo pravo zadovoljstvo na povratku okrenuti pramac prema belom tornju seoske crkve i videti da je i u uvali voda zelena i bistra. Posle plovidbe svratili smo u klub da pomognemo Helen. Odbor se trudio da balsku dvoranu pretvori u podmornicu, i to veoma uspešno, pa je Helen bila sva srećna. Odvezli smo se nazad u Lods Hed. Popodne je bilo jarko sunčano, ali na povratku smo namirisali istočni vetar – tamni vetar, kako bi rekao Lorens – s pučine.

Moja žena Helen ima trideset osam godina i verovatno bi bila seda da ne farba kosu u neupadljivu bledožutu boju, koja joj po mom mišljenju dobro stoji. Te večeri, dok se oblačila,

---

napravio sam koktele, a kad sam joj doneo piće na sprat, prvi put od naše svadbe video sam je u venčanici. Nema svrhe da kažem da mi je bila lepša nego na dan venčanja, ali zbog toga što sam sazeo i osećanja su mi, mislim, postala dublja, i zato što sam te večeri na njenom licu video i mladost i zrelost, njenu odanost devojci kakva je bila i sve ono što je dostojanstveno ustupila vremenu, mislim da nikad nisam bio toliko dirnut. Već sam bio obukao dres, a njegova težina, teret štitnika na nogama i ramenima izazvali su promenu u meni, kao da sam, obukavši tu staru odeću, stresao sa sebe uobičajene životne strepnje i nevolje. Činilo se da smo se oboje vratili u dane pre našeg braka, u predratne dane.

Kolardovi su priredili svečanu večeru pre igranke, pa je naša porodica – bez Lorensa i Rut – otišla kod njih. U klub smo se po magli odvezli oko pola deset. Orkestar je svirao valcer. Dok sam ostavljao mantil na garderobi neko me je munuo u leđa. Bio je to Čaki Juing, a najsmješnije je bilo to što je i on obukao fudbalski dres. To nam je obojici bilo urnebesno smešno. Smejali smo se dok smo išli ka balskoj dvorani. Zastao sam na vratima da pogledam igranku. Bilo je predivno. Odbor je okačio velike ribarske mreže po zidovima i visokoj tavanici. Mreže na tavanici bile su okićene raznobojnim balonima. Svetlo je bilo meko i neujednačeno, a okupljeno društvo – naši prijatelji i susedi – plesalo je pod tim mekim svetlom uz *Tri sata po ponoći* pružajući lepu sliku. Onda sam primetio priličan broj žena u belom i shvatio da su, kao Helen, došle u venčanicama. Patsi Hjuit, gospođa Gir i mlada Laklendova prošle su pored mene igrajući valcer obučene kao neveste. Onda je Čakiju i meni prišao Pep Talkot. Bio je obučen kao Henri Osmi, ali rekao nam je da su blizanci Auerbah, Henri Baret i Dvajt Makgregor takođe

---

obukli fudbalske dresove i da je, kad je poslednji put brojao, na podijumu bilo najmanje deset nevesta.

Ova podudarnost, ova zabavna podudarnost, svakoga je nasmejala, i ova zabava bila je jedna od najvedrijih u klubu. U prvi mah sam pomislio da su se žene dogovorile da obuku venčаницe, ali one s kojima sam plesao rekle su da se nisu dogovarale, a i bio sam siguran da je Helen odluku donela sama. Sve je za mene teklo glatko do negde pred ponoć. Video sam Rut kako stoji na ivici podijuma. Bila je u dugačkoj crvenoj haljini, potpuno pogrešnoj, ni najmanje u duhu teme zabave. Plesao sam s njom, ali niko me nije zamolio da mu ustupim damu, a pošto meni nije padalo na pamet da ostatak noći igram s njom, upitao sam je gde je Lorens. Napolju na doku, rekla mi je, a onda sam je odveo do šanka i izašao da dovedem Lorensa.

S istoka je kuljala gusta vlažna magla, a Lorens je stajao sam na doku. Nije bio u kostimu. Nije se potrudio da se preruši čak ni u ribara ili mornara. Izgledao je posebno mrzovoljno. Magla se uvijala oko nas kao hladan dim. Požalio sam što noć nije vedra jer mi se činilo da magla sa istoka opravdava mizantropiju mog brata, a znao sam da mu škripa i zvonjava bova zvuče kao neljudski krici davljenika, iako svaki pomorac zna da su bove neophodna i pouzdana sredstva, a ja sam znao da sirena za maglu i svetionik Lorensu znače zalutalost i izgubljenost i da bi uspeo drugačije da protumači i veselu muziku za igru.

„Uđi, Tifti“, rekao sam mu, „i igray sa svojom ženom ili joj nađi partnera.“

„Zašto bih?“, odvratio je on. „Zašto bih.“ Prišao je prozoru i pogledao zabavu. „Vidi ovo“, kazao je. „Vidi ovo.“

Čaki Juing dokopao se jednog balona i pokušavao da podstakne otimanje na sredini podijuma. Ostali su igrali

sambu. Znao sam da Lorens na zabavu gleda turobno kao što je gledao vetrom išibanu šindru naše kuće, kao da posmatra zloupotrebu i izobličavanje vremena, kao da smo, želeći da budemo neveste i fudbaleri, razotkrili da, kada su se u nama ugasile zvezde naše mladosti, nismo u stanju da pronađemo druge zvezde vodilje pa smo, lišeni vere i načela, postali lakomisleni i jadni. To što on tako misli o tolikim dobrim, veselim i velikodušnim ljudima razbesnelo me je, osetio sam prema njemu takvo neprirodno gađenje da sam se postideo što je moj brat i što je Pomeroy. Prebacio sam mu ruku preko ramena i pokušao da ga uvedem u dvoranu, ali on se odupro.

Vratio sam se u dvoranu na vreme za poslednji veliki ples, a kad su podeljene nagrade za najbolje kostime, baloni su pušteni s tavanice. U dvorani jer bilo vruće, neko je otvorio velika vrata prema doku i istočni vetar uleteo je unutra i izleteo napolje ponevši većinu balona preko doka na vodu. Čaki Juing potrčao je za balonima, a kad je video da klize s doka i padaju u vodu, skinuo je dres i skočio za njima. Onda su u vodu skočili Erik Auerbah i Lu Filips, za njima sam skočio i ja i – znate kako je to na zabavama posle ponoći kad gosti krenu da skaču u vodu. Spasili smo većinu balona, obrisali se i nastavili da plešemo, a kući smo otišli tek ujutru.

Sutradan je bila izložba cveća. Majka, Helen i Odet su se takođe nadmetale. Ručali smo sendviče i Čadi je odvezao žene i decu na izložbu. Ja sam malo odremao i sredinom popodneva uzeo gaćice za kupanje i peškir i, izlazeći iz kuće, naišao na Rut u perionici. Prala je odeću. Ne znam zašto se činilo da ona ima više posla od svih drugih, ali stalno je prala, peglala ili krpila odeću. Možda su je u mladosti vaspitavali da tako provodi vreme, a možda se zbog nečega iskupljivala.

Činilo mi se da riba i pere s pokajničkim žarom, mada ne mogu da zamislim šta je mislila da je zgrešila. U perionici su s njom bila i njena deca. Ponudio sam im da ih povedem na plažu, ali nisu hteli da pođu sa mnom.

Bio je kraj avgusta, divlje grožđe obilno je rađalo i čitavo ostrvo mirisalo je na vino. Na kraju staze počinjao je šumarak božikovine, a iz njega se uspinjalo na dine gde nije raslo ništa osim oštreme trave. Čuo sam more i setio sam se kako smo Čadi i ja nekada razgovarali o tajanstvu mora. Kad smo bili mali, odlučili smo da nikada nećemo živeti na zapadu zemlje jer bi nam more nedostajalo. „Ovde je lepo“, govorili smo učtivo kad smo išli u goste ljudima na planinama, „ali nedostaje nam Atlantik.“ Gledali smo s visine žitelje Ajove i Kolorada uskraćene za ovo otkrivenje, a Pacifik smo prezirali. Sada sam čuo valove čiji udari su zvučali kao odjek, kao halabuka, to mi je prijalo, kao što mi je prijalo u detinjstvu i mladosti, činilo mi se da ti zvuci imaju moć pročišćenja, da čiste moje pamćenje od svega, između ostalog i od slike pokajnice Rut u perionici.

Kako bilo, Lorens je bio na plaži. Tu je sedeo. Ušao sam u vodu bez reči. Bila je hladna, pa sam obukao majicu kad sam izašao. Rekao sam mu da ću otići pešice do Tanerovog vrha, a on je odvratio da će poći sa mnom. Pokušavao sam da hodam pored njega. Lorensove noge nisu duže od mojih, ali on voli da bude malo ispred. Koračajući iza njega, gledajući njegovu pognutu glavu i ramena, pitao sam se šta misli o ovom predelu.

Tu ima dina i hridina, a u dnu i nešto livada; zelena trava već je poprimala žutu i smeđu boju. Na tim livadama napasaju se ovce, pa sam pretpostavio da je Lorens primetio da se tlo osipa i da ovce ubrzavaju propadanje. Iza pašnjaka ima nekoliko priobalnih farmi s ljupkim četvrtastim zgradama,

ali Lorens bi svakako naglasio da farmeri na ostrvima žive veoma teško. S druge strane ostrva je pučina. Mi uvek kaţemo gostima da se daleko na istoku nalazi obala Portugalije, ali Lorens bi odmah s portugalske obale prešao na tiraniju u Španiji. Talasi su udarali o obalu kao da viču: „Ura, ura, ura!“, ali Lorensu su svakako govorili: „Avaj, avaj, avaj!“ Onako oštromnom i zloslutnom, sigurno mu je palo na pamet da je obala konačna naslaga ledničkog kamenja, ivica preistorijskog sveta, i sigurno je pomislio da koračamo duţ kraja poznatog sveta, i telesno i duhovno. Da je to i prevideo, podsetili bi ga avioni ratne mornarice bombardujući neko nenaseljeno ostrvo.

Ta plaţa je prostrana, jednostavna i gotovo natprirodno čista. Liči na komad Meseca. Talasi su čvrsto utabali tlo, pa se tuda lako pešači, a sve što je ostavljeno na pesku talasi su potpuno izmenili. Tu su leţali hrbat školjke, drška metle, deo boce i deo cigle samleveni i izlomljeni do neprepoznatljivosti, a ja pretpostavljam da je Lorens, onako raţalošćen – glava mu je sve vreme bila pognuta – gledao redom te krhotine slomljenih predmeta. Njegova utučenost me je ljutila sve više, pa sam ga sustigao i spustio mu ruku na rame. „Ovo je samo jedan letnji dan, Tifti“, rekao sam mu, „običan letnji dan. Šta kaţeš? Ne sviđa ti se ovde?“

„Ne sviđa mi se ovde“, rekao je ravnodušno, ne podigavši pogled. „Prodaću svoj deo kuće Čadiju. Nisam ni očekivao da ću se lepo provesti. Došao sam ovamo samo da se oprostim.“

Pustio sam ga da krene dalje, koračao za njim, gledao mu u ramena i mislio na sve njegove oproštaje. Kad se otac udavio, otišao je u crkvu i oprostio se od njega. Svega tri godine kasnije zaključio je da je majka isprazna, pa se oprostio i od nje. Na prvoj godini studija prijatelji se sa svojim cimerom, ali taj mladić je previše pio, pa je početkom letnjeg semestra

---

Lorens promenio sobu i oprostio se od cimera. Dve godine kasnije zaključio je da je Jejl suviše zatvoren, pa se oprostio od Jajla. Upisao se na Kolumbiju i diplomirao pravo, ali utvrdio je da je njegov prvi poslodavac nepošten i posle šest meseci rekao je zbogom dobrom poslu. Venčao se s Rut u opštini i rekao zbogom Episkopalnoj crkvi. Uzeli su stan u sporednoj ulici Takahoa i rekli zbogom srednjoj klasi. Godine 1938. otišao je u Vašington da radi kao pravnik u državnoj službi, rekavši zbogom privatnim firmama, ali posle osam meseci u Vašingtonu zaključio je da je Ruzveltova vlada suviše sentimentalna i rekao joj je zbogom. Iz Vašingtona su se odselili u predgrađe Čikaga, gde je svim susedima rekao zbogom jer su bili pijanice, gnjavatori i glupaci. Oprostio se od Čikaga i otišao u Kanzas; oprostio se od Kanzasa i otišao u Klivlend. Sada je rekao zbogom Klivlendu i vratio se na istok, a u Lods Hed je svratio samo da se oprostio od mora.

To je bilo žalosno, zatucano i uskogruđo, Lorens je preteranu opreznost smatrao oznakom karaktera i želeo sam da mu pomognem. „Izađi iz toga“, rekao sam mu. „Izađi iz toga, Tifti.

„Iz čega da izađem?“

„Iz te turopsnosti. Izađi uz nje. Ovo je samo običan letnji dan. Kvariš provod i sebi i svima ostalima. Treba nam odmor, Tifti. Meni treba odmor. Moram da se odmorim. Svi moramo da se odmorimo. Zbog tebe je sve napeto i neprijatno. Ja imam svega dve slobodne sedmice godišnje. Dve sedmice. Treba mi prijatan provod, i meni i ostalima. Treba nam predah. Ti misliš da je tvoj pesimizam vrlina, a zapravo samo odbijaš da prihvatiš stvarnost.“

„A kakva je ta stvarnost?“, odvratio je. „Dajana je budalasta i poročna žena. Majka je alkoholičarka. Ako se ne obuzda, za godinu ili dve završiće u bolnici. Čadi je nepošten.

Oduvek je bio takav. Kuća će se srušiti u more.“ Pogledao me je i dodao kao naknadnu primisao. „Ti si budala.“

„Ti si jedan sumorni skot“, kazao sam ja. „Ti si najobičniji sumorni skot.“

„Gubi mi se s očiju“, odvratio je i krenuo dalje.

Tada sam podigao koren sa tla i prišao mu s leđa. Iako nikada dotad nikoga nisam udario s leđa, zamahnuo sam korenom otežalim od morske vode, zamah mi je ubrzao ruku i udario sam ga u glavu, mog brata, tako jako da se srušio na kolena u pesak i video sam da mu kosa tamni od krvi. Onda sam poželeo da je mrtav, da je mrtav i pred sahranom, ne sahranjen, nego pred sahranom jer nisam želeo da mi se uskrati obred i pristojnost ispraćaja, želeo sam da ga ispratim iz svoje svesti, i video sam nas ostale – Čadija, majku, Dajanu i Helen – u crnini ispred kuće u Ulici Belvedere, ispred kuće srušene pre dvadeset godina, kako pozdravljamo goste i rodbinu na vratima i na njihove učtive reči saučešća odgovaramo s učtivim bolom. Nijedna uljudna sitnica nije nedostajala, tako da bi, čak i da je ubijen na plaži, svi pre zamornog obreda osećali da je zašao u zimu svog života i da zakon prirode, divan zakon prirode, nalaže da se Tifti sahrani u hladnu, ledenu zemlju.

Još je bio na kolenima. Pogledao sam oko sebe. Niko nas nije video. Gola plaža, slična komadu Meseca, nestajala je u daljini. Talasi su nas ovlašno poprskali kapljicama vode. I dalje sam želeo da ga dokrajčim, ali počeo sam da se ponašam kao dva čoveka, kao ubica i samarićanin. Uz nagli šuplji urlik beli talas ga je stigao i obgrlio, zapenušao mu je preko ramena, a ja sam ga uhvatio da ga struja ne povuče. Onda sam ga odveo naviše u kopno. Sva kosa mu je pocrnela od krvi. Skinuo sam majicu i iscepao je da mu previjem glavu.